

עפ"ג 8526/02/14 - ריטה סטרובינסקי נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בחיפה

03 אפריל 2014

עפ"ג 8526-02-14 סטרובינסקי נ' מדינת ישראל
עפ"ג 2011-03-14 מדינת ישראל נ' סטרובינסקי
בפני הרכב כב' השופטים:
רון שפירא, סגן נשיא [אב"ד]
אברהם אליקים
בטינה טאובר
המערערת
המשיבה שכנגד
נגד
המשיבה
המערערת שכנגד

ריטה סטרובינסקי

מדינת ישראל

פסק דין

השופט ר' שפירא [אב"ד]:

בפנינו ערעור נאשמת על חומרת גזר דין וערעור המאשימה על קולת גזר הדין, שניתן על ידי בית משפט השלום בחיפה, כב' השופט ע' קוטון, בת"פ 33416-06-12, מיום 23.1.14.

לשם הנוחיות, תכונה הגב' סטרובינסקי "נאשמת" והמדינה תכונה "מאשימה".

הרקע בתמצית

העובדות הרלוונטיות לעבירות בהן הורשעה הנאשמת פורטו בהרחבה בכתב האישום המתוקן ובגזר דינו של בית משפט קמא. אחזור על עיקרי העובדות בתמצית בלבד.

הנאשמת הועמדה לדין, והורשעה על פי הודאתה, בכתב אישום מתוקן הכולל 27 אישומים שונים. במסגרתם של אותם אישומים הורשעה הנאשמת ב-11 עבירות של שוחד, 20 עבירות של קשירת קשר לפשע, 7 עבירות של קבלת דבר במרמה, 14 עבירות של סיוע בקבלת דבר במרמה, 19 עבירות של רישום כוזב במסמכים, 26 עבירות של הפרת אמונים ועבירה של הדחה בחקירה.

רוב האישומים (למעט אישום מס' 29) עסקו בעבירות שעברה הנאשמת בעת שמילאה תפקיד כפקידת רישום בלשכת התעסוקה באור עקיבא. מתוקף תפקידה זה, הייתה הנאשמת עובדת ציבור שתפקידה היה לרשום התייצבותם של

מובטלים בלשכת התעסוקה, באופן שיאפשר לאותם מובטלים לעמוד בתנאי זכאות לקבלת קצבה מהמוסד לביטוח לאומי. הנאשמת הייתה מקבלת תשלום מאותם אנשים אשר ביקשו לזכות במרמה בקצבאות מהביטוח הלאומי, ובתמורה הסדירה את רישומם בלשכת התעסוקה, באופן אשר הקנה להם זכאות לקבלת הכספים.

כפי שעלה מכתב האישום, השמועה על היכולת להסדיר קצבאות בדרך זו פרשה לה כנפיים, ואנשים מרחבי כל הארץ העתיקו את כתובת מגוריהם לאזור אור עקיבא, באופן שאיפשר להם לקבל שירותים מלשכת התעסוקה שם.

האישום האחרון בכתב האישום, אישום מס' 29, עסק בעסקאות מרמה שביצעה הנאשמת כאשר הציעה לאנשים שונים להשיג באמצעותה זכויות בדירות באזור המרכז והשרון. הנאשמת קיבלה במרמה כספים בסכום כולל של כ-71,000 דולר, על אף שלא הסדירה כל זכות בדירות כלשהן. יצוין כי חלק מאותם אנשים אשר הנאשמת קיבלה מהם כספים במרמה לצורך רכישת הזכויות בדירות, היו גם אלה שבהמשך נמנו על מקבלי הקצבאות במרמה, וזאת כאשר הנאשמת ניסתה להחזיר להם חלק מהחוב באמצעות הסדרת קצבאות מהביטוח הלאומי.

בית משפט קמא שמע את טענות הצדדים. בית משפט קמא פירט את מתחמי הענישה הראויים לכל אחד מהאישומים, הבהיר את החומרה שבעבירות השוחד והמרמה המבוצעות על ידי עובדי ציבור ופירט מכלול של שיקולים לחומרא ולקולא. בין היתר ציין בית משפט קמא, כשיקול לקולא, את הודאתה של הנאשמת ובעיקר את העובדה שהיא עצמה הסתבכה בעסקה כלכלית, שקעה בחובות והייתה נתונה לאיומים מגורמי שוק אפור, מהם לוותה כספים. יצוין כי ככל הנראה, חלק מהכספים שהוצאו כקצבאות ביטוח לאומי, שימשו בפועל לתשלום לאותם גורמי שוק אפור.

בסיכומו של הליך גזר בית משפט קמא על הנאשמת 36 חודשי מאסר לריצוי בפועל ועוד 12 חודשי מאסר על תנאי. התנאי הוא שהנאשמת לא תעבור בתוך 3 שנים כל עבירת פשע בה הורשעה או עבירת פשע שיש בה יסוד של מרמה. בנוסף גזר עליה 5 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים, שלא תעבור כל עבירת עוון בה הורשעה או עבירת עוון שיש בה יסוד של מרמה. הנאשמת גם נקנסה וחויבה לשלם ₪ 25,000 ב-25 תשלומים, שהראשון ביום 10.9.14. ככל שלא תשלם את הקנס, יהיה עליה לרצות 100 ימי מאסר.

על גזר דין זה הוגשו שני הערעורים שבפנינו.

טענות הצדדים בתמצית

ב"כ הנאשמת טען בפנינו ארוכות, וביקש להתחשב במצבה הקשה של הנאשמת, ובעיקר ברקע להידרדרותה הכלכלית ולביצוע העבירות. הסנגור המלומד ציין בפנינו, כי מדובר בבת להורים מבוגרים, אשר עלו כולם ממדינות חבר העמים לישראל ובנו בה את ביתם. הנאשמת, אשר הסתבכה בחובות לשוק האפור והייתה נתונה לאיומים, הידרדרה וחסאה בביצוע העבירות בהן הורשעה. מבלי להפחית בחומרת העבירות, טוען הסנגור כי שליחתה בנסיבות אלה למאסר ממושך, תמית אסון עליה ועל הוריה, אשר היא היחידה הדואגת להם. למעשה, עותר הסנגור לרחמי בית המשפט, תוך שהוא טוען שהעונש בתוצאתו, ככל שהיא מתייחסת לנאשמת זו ובנסיבותיה, בלתי מידתי וחורג מהענישה המקובלת. לעניין זה מבקש הסנגור להשוות בין גזר הדין שנגזר על הנאשמת, לבין גזר דין שניתן בבית המשפט המחוזי בתל אביב,

בעניין יו"ר דירקטוריון בנק הפועלים, אשר הורשע בעבירות מרמה בסכומים גבוהים יותר, ובסופו של יום נגזר עליו עונש של שנת מאסר לריצוי בפועל ועוד שנת מאסר מותנה, וכן קנס כספי. הסנגור טוען, כי מעשיה של הנאשמת נופלים בחומרתם ממעשיו של יו"ר דירקטוריון בנק, הן בטיבם של המעשים והן בהיקפם הכספי, ובנסיבות אלה לא היה מקום להחמיר עמה כפי שנעשה.

ב"כ המאשימה טוענת, כי הנאשמת ניהלה מנגנון רחב-היקף של מרמה וסיוע למרמה בעניינם של אנשים רבים. היקף המעשים, משך הזמן, השיטתיות והתחכום, מחייבים החמרה בדינה. ב"כ המאשימה מציינת, כי מתחם העונש ההולם כפי שקבע בית משפט קמא, חייב ענישה מצטברת מינימלית בגין מעשיה, לתקופה של למעלה מ-10 שנים. בנסיבות אלה טוענת המאשימה, כי בית משפט קמא לא הביא לידי ביטוי את המתחמים שהוא עצמו קבע לענישה, ובכך גזר עונש אשר אינו משקף את חומרת המעשים שבביצועם הורשעה הנאשמת. בנסיבות אלה עותרת המאשימה להחמיר בדינה של הנאשמת.

טיעוני ב"כ הצדדים פורטו בהרחבה בכתב ובעל פה, ולא מצאתי לנכון לחזור עליהם, אלא בתמצית.

התערבות ערכאת ערעור בשיקולי בית המשפט קמא לעניין העונש

הלכה היא כי התערבותו של בית המשפט הדין בערעור בגזר דינו של בית המשפט שגזר את הדין תעשה במקרים חריגים בלבד. "כלל ידוע הוא כי ערכאת הערעור תתערב בחומרת העונש שהוטל על ידי הערכאה הדיונית רק במקרים חריגים של סטייה ברורה ממדיניות הענישה הראויה, או כאשר נפלה בגזר הדין טעות מהותית הבולטת על פניה..." [ע"פ 8668/11 פלוני נ' מדינת ישראל (11.10.12)] או במקרים חריגים של סטייה ברורה וקיצונית ממדיניות ענישה ראויה [ע"פ 3265/12 פלוני נ' מדינת ישראל (20.9.2012)]. הבסיס לצמצום התערבות ערכאת הערעור בענישה מבוסס על ההתרשמות הישירה של הערכאה הדיונית מהנאשם, מנסיבות המקרה וממדיניות של צמצום התערבות בשיקול דעתו של בית המשפט [יעקב בזק "הביקורת השיפוטית על הענישה בבית המשפט העליון בישראל" הפרקליטכח 55, 57-59 (1972); עימנואל גרוס "חקר האמת והביקורת השיפוטית: התערבות של ערכאת ערעור בממצאי עובדה" עיונימשפטכ(3) 551, 555-558 (1997)].

מעת שהתקבל תיקון 113 לחוק העונשין, וכפועל יוצא מכך, הוספת החובה לפרט השיקולים על בסיסם נגזר הדין, גוברת האפשרות גם לבקר את גזר הדין במסגרת הליך הערעור. עם זאת, המדיניות של צמצום ההתערבות למקרים חריגים בלבד לא שונתה. לא שונתה גם ההלכה כי ערכאת הערעור אינה ממצה את הדין עם הנאשם שבפניה.

כך גם במקרה שבפנינו.

ככל שהדבר נוגע לערעור הנאשמת על חומרת העונש - סבורים אנו כי הערעור מחוסר בסיס. גם ההשוואה שנעשתה עם העונש שגזר בית המשפט המחוזי בתל אביב על דני דנקנר אינה מן העניין. הנאשמת הורשעה במספר רב של אישומים ומעשי עבירה. הגם שהנזק הכלכלי שנגרם לקופת המדינה נמוך מהנזק שנגרם לבנק הפועלים עקב העבירה

שביצע מר דנקנר, ריבוי העבירות במקרה זה והפגיעה המצטברת באמון הציבור במנהל הציבורי, גרמו לנזק העולה על הנזק הממוני הישיר. מכאן גם שאין להשוות בין המקרים.

העונש שנגזר על הנאשמת הוא עונש קל בהתחשב בחומרת מעשיה. לא מצאנו כל עילה להקל על הנאשמת עוד.

ערעור המאשימה על קולת העונש - צודקת המאשימה, כי העונש שנגזר נמוך משמעותית מהעונש המצטבר בגין כל האישומים, וזאת גם אם נאמץ את הרף התחתון של מתחם הענישה, כפי שקבע בית משפט קמא בעצמו. גם לגופו של עניין צודקת המאשימה, כי העונש שנגזר על המערערת חורג לקולא. בית משפט קמא היה ער לעובדה כי הוא חורג לקולא מהעונש המצטבר לאישומים, כפי שקבע בגזר דינו. הגם שבית משפט קמא מצא לנכון לדחות את טענות הנאשמת בכל הנוגע להיותה קרבן של סחיטה, כמפורט בסעיף 23 לגזר דינו, הבהיר בסעיף 31 ואילך לגזר הדין את הנימוקים להקלה בעונש תוך התבססות על הוראות סעיף 40ג' (ג) לחוק העונשין, התשל"ז - 1977.

בהביאנו בחשבון את מכלול נימוקיו של בית משפט קמא, והגם שיתכן שלו כל אחד מאיתנו היה יושב בבית משפט קמא כי אז היה נגזר עונש חמור יותר, לא מצאנו לנכון להתערב בגזר הדין, למעט ברכיב הפיצוי לנפגע העבירה, כפי שיפורט.

בית משפט קמא הביא בחשבון את מכלול הנתונים, לרבות הזיקה שבין העבירות, ומצא לנכון לראותן כשרשרת אחת של הסתבכות שדירדרה את הנאשמת אלי תהום. סבורים אנו כי בדין קבע בית משפט קמא את שקבע. סבורים אנו כי בית משפט קמא גם איזן נכונה את תכליות הענישה, הן בהיבט הפרטני והן בהיבט הציבורי, תוך איזון ביניהם. גזר הדין שנגזר על הנאשמת, בנסיבותיה ובמצבה המשפחתי, מהוה עבודה ועבור משפחתה מכה אנושה שבועדאי תרתיע אותה מפני ביצוע עבירות בעתיד ותשדר גם מסר ברור לעובדי לשכות התעסוקה. העמקת הבור שכתרה הנאשמת לעצמה לא תשרת עוד תכלית ציבורית מחד, ולכל היותר עלולה להגביר את תהליך ההידרדרות של הנאשמת והטמעת ערכים עבריינים וחיזוק נטיות קרימינליות ואנטי-חברתיות תוך תהליך של "פריזוניזציה" - תהליך של התבוללות והיטמעות בחברה עבריינית, כפי שעלול לקרות כתוצאה מגזירת עונש של מאסר ממושך [ראו: סנג'רו בועז, **מי מעונין במאסרים מרובים ומומשכים יותר? על הצעת חוק העונשין (תיקון: הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה)** (תשס"ה - 2005), עלי משפט (התשס"ו) עמ' 247, 257 - 260]. סבורים אנו כי גם בשלב זה, מטרת הענישה אינה לסתום את הגולל על הנאשמת ויש להותיר בידיה את הסיכוי לצאת מאותו בור שכתרה עבור עצמה. ענישה מדודה, גם אם מקלה בנסיבות המקרה, משרתת את תכליתה מחד ואינה פוגעת באינטרס הציבורי מאידך.

אשר על כן, וככל שהדבר נוגע למשך המאסר שנגזר על הנאשמת, והגם שמדובר בעונש הנוטה לקולא, לא מצאנו לנכון להתערב בגזר הדין.

לא מצאנו לנכון להוסיף ולגזור על הנאשמת קנס כספי. מהנתונים הכלכליים, כפי שהובאו בפני בית משפט קמא, כמו גם בפנינו, גזירת קנס כספי כמוה כגזירת עונש של מאסר נוסף וזאת בהעדר יכולת כלכלית לשלם את הקנס.

בכל הנוגע לפסיקת פיצוי למוסד לביטוח לאומי - בית משפט קמא החליט שלא לפסוק פיצוי מאחר ומתנהלים הליכים

אזרחיים בעניין זה (סעיף 39 לגזר הדין). סבורים אנו כי אין בנימוק זה כדי להוות עילה שלא לפסוק פיצויים לטובת נפגע העבירה. נפגע העבירה זכאי לפיצוי על נזקיו. פסיקת פיצוי בהליך פלילי באה, בין היתר, כדי לחסוך לנפגע העבירה את ההכבדה שבניהול תביעה אזרחית. מכאן גם הצידוק שבפסיקת הפיצוי. נדגיש כי מובן, שאם במסגרת ההליך האזרחי יקבע סכום לפיצוי, כי אז יהיה על בית המשפט להביא בחשבון את הסכום שיפסק במסגרת ההליך הפלילי מאחר ואין מקום לכפל פיצוי. עם זאת, וככל שהדבר נוגע להליך שבפנינו, לא מצאנו עילה שלא לפסוק פיצוי לטובת המוסד לביטוח לאומי, נפגע העבירה.

על פי עובדות כתב האישום המתוקן בו הודתה הנאשמת, שולמו ע"י הביטוח הלאומי תשלומים לאנשים שלא היו זכאים לקבלם, אלמלא מעשה המרמה, בסכום כולל של 216,647 ₪. יצוין לעניין התחשיב כי בכל הנוגע לאישום 12 לא הובהר אם מר רן אברמוב קיבל את הכספים בפועל כתוצאה ממעשה המרמה. בהתאם לא נכלל הסכום של 3,500 ₪, שלכאורה היה אמור להיות משולם לאברמוב הנ"ל, בתחשיב הסכומים ששולמו ע"י המל"ל כפועל יוצא מהמרמה. סבורים אנו כי יש מקום לפסוק לזכות המוסד לביטוח לאומי פיצויים בסכום זהה לזה ששולם בוודאות על ידי המל"ל כתוצאה ממעשי המרמה.

בכל הנוגע לאישום 29 - לא מצאנו מקום לפסוק פיצוי לנפגעי העבירה, ובעניינם ראוי להותיר את סוגיית הפיצוי להליך אזרחי, זאת מאחר ולחלקם הושבו כספים באמצעות מעשי המרמה שהניבו להם תשואה כלכלית על חשבון המוסד לביטוח לאומי.

סיכום

בסיכומי של דבר אנו מורים כדלקמן:

ערעור הנאשמת על חומרת העונש ידחה.

ערעור המאשימה על קולת העונש מתקבל בחלקו, באופן שבו אנו מחייבים את הנאשמת לשלם לביטוח הלאומי פיצוי בסכום כולל של 216,647 ₪. סכום יופקד עד לא יאוחר מיום 1.5.15 בקופת בית המשפט. אין בכך כדי למנוע מהביטוח הלאומי לתבוע את נזקיו בהליך אזרחי, ככל שימצא לנכון.

יתר חלק גזר הדין יישארו בעינם ללא שינוי.

ר. שפירא, ס. נשיא
[אב"ד]

השופט א' אליקים:

אני מסכים.

א. אליקים, שופט

השופט ב' טאובר:

אני מסכימה.

ב. טאובר, שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של האב"ד.

על הנאשמת להתייצב לריצוי מאסרה ביום 7/5/14 שעה 09:00 בבית מעצר קישון, או על פי החלטת שב"ס, כשברשותה תעודת זהות או דרכון. על הנאשמת לתאם את הכניסה למאסר, כולל האפשרות למיין מוקדם, עם ענף אבחון ומיין של שב"ס, טלפונים: 08-9787377, 08-9787336.

נציין כי עיכבנו את מועד התייצבותה למאסר עד לתאריך זה, כדי לאפשר לה לפנות לשב"ס בבקשה לקיום הליך של מיין מוקדם וכן בשים לב לחגים הקרבים.

עד למועד התייצבותה יישארו בעינם התנאים שנקבעו לעיכוב ביצוע גזר דינה.

**ניתן היום, ג' ניסן תשע"ד,
03 אפריל 2014, במעמד
הצדדים ובאי כוחם.
ר. שפירא, ס. נשיא
[אב"ד]**

א. אליקים, שופט **ב. טאובר, שופטת**